FINSAM
I MALMÖ

Från anpassad gymnasieskola till arbete

Diskussionsunderlag till nätverket för anpassat gymnasium i Malmö



Fredrik Neuman

Finsam i Malmö november 2026

FINSAM
I MALMÖ

Innehållsförteckning

Sammanfattning ... 1
Syfte och rapportens disposition ... 2
Nätverket för anpassat gymnasium i Malmö ... 3
Genomförda intervjuer ... 3
Anpassade gymnasieskolan i Sverige ... 4
Vad händer efter anpassad gymnasieskola? ... 5
Malmö jämfört med riket ... 7
Aktuell forskning och rapporter ... 8
Övergången från skola till arbetsliv ... 8
Arbetsgivarnas förutsättningar och betydelsen av individuellt stöd ... 8
Stödsystemens begränsningar och vägar till arbete ... 9
Samverkan, ansvarsfördelning och långsiktighet ... 10
Uppdrag och utvecklingsarbete 2023–2025 ... 11
Planering inför skolavslut och samverkan med Arbetsförmedlingen ... 11
Utvecklingsarbetet kring övergången från daglig verksamhet till arbete ... 12
Intervjuer ... 13
Arbetsförmedlingen ... 13
Valdemarsro gymnasium ... 15
Malmö idrottsgymnasium ... 18
Kommunala aktivitetsansvaret (KAA) i Malmö ... 20
Anpassat Komvux i Malmö ... 23
Daglig verksamhet ... 25
Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen ... 28
Sammanfattande diskussion ... 30
Referenser ... 32

FINSAM
I MALMÖ

Sammanfattning

Syftet med denna rapport är att ge en bild av de möjligheter och utmaningar som finns i övergången från anpassad gymnasieskola till arbetslivet. Rapporten är tänkt att kunna fungera som ett gemensamt kunskaps- och diskussionsunderlag för nätverket för anpassat gymnasium i Malmö.

Rapporten bygger på statistik från Skolverket, aktuell forskning och rapporter, kommunala uppdrag och utvecklingsarbete samt intervjuer med personer som arbetar med målgruppen i Malmö.

Statistikunderlaget tyder på en lägre andel i arbete bland ungdomar från nationella program i Malmö än i riket, både ett och tre år efter avslutad utbildning. Jämförelserna bör dock göras med försiktighet eftersom Malmöunderlagen är små och jämförelserna inte tar hänsyn till eventuella skillnader i elevgruppernas sammansättning och förutsättningar.

Det samlade materialet förstärker bilden av att etableringen på arbetsmarknaden för många är en långvarig process. En intervjudeltagare beskrev målgruppens väg mot arbete som ”zickzackartad”, där individen under flera år kan röra sig mellan olika insatser. Detta ställer stora krav på samverkan och fungerande övergångar mellan olika insatser. Intervjuerna visar att det finns flera insatser för målgruppen. En viktig utmaning är att få de olika insatserna att hänga ihop.

För att målgruppen ska kunna få och behålla ett arbete behöver den rustas för de krav som förekommer på arbetsmarknaden. Flera av intervjudeltagarna beskriver en svår balansgång mellan att vara kravställande samtidigt som insatser och stödinsatser behöver anpassas efter målgruppens behov och förutsättningar. Både nationella rapporter och de intervjuer som genomförts inom ramen för denna rapport pekar på flera utmaningar i APL-arbetet: tillgången till bra och anpassade platser, ett fungerande handledarskap under APL och att ta vara på kunskapen från APL.

Möjligheterna att få och behålla ett arbete handlar inte bara om individens förutsättningar, utan också om arbetsgivarnas kunskap om målgruppen och deras möjligheter att anpassa arbetsuppgifter. I flera av de rapporter som gåtts igenom lyfts betydelsen av ett individuellt och långsiktigt stöd till både arbetstagare och arbetsgivare.

Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion där statistik, aktuell kunskap och erfarenheter från intervjuerna förs samman.

Syfte och rapportens disposition

I augusti 2026 presenterade regeringen ett nytt uppdrag till Skolverket med syfte att stärka övergången från anpassad gymnasieskola till arbetslivet. Uppdraget fokuserar på arbetsplatsförlagt lärande (APL), praktik och studie- och yrkesvägledning och omfattar även samverkan med arbetslivet och andra aktörer. Övergången från skola till arbetsliv berör flera verksamheter som har betydelsefulla roller i stödet under och efter skolgång. För att fler unga med intellektuell funktionsnedsättning ska få möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden krävs därför inte bara goda förberedelser under skoltiden, utan också en fungerande samverkan mellan de aktörer som ansvarar för stödet under och efter skolgången.

Syftet med denna rapport är att samla kunskap och ge en aktuell bild av vilka utmaningar som möter elever från anpassad gymnasieskola i processen från skola till etablering på arbetsmarknaden. Rapporten är tänkt att kunna fungera som ett gemensamt kunskaps- och diskussionsunderlag för nätverket för anpassat gymnasium i Malmö.

Rapporten inleds med en genomgång av nationell statistik från Skolverket och en särskild sammanställning av motsvarande uppgifter för Malmö. Därefter beskrivs de berörda aktörernas uppdrag, organisation och styrning samt utvecklingen under perioden 2023–2025. I rapportens nästa del redovisas intervjuer med företrädare för flera av de verksamheter i Malmö som möter målgruppen. Intervjuerna fokuserar på hur arbetet och samverkan fungerar i dag, vilka styrkor som finns och vilka områden som behöver utvecklas. Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion där statistik, aktuell kunskap och erfarenheterna från intervjuerna förs samman.

Nätverket för anpassat gymnasium i Malmö

Nätverket startade år 2025 med syftet att i bred dialog diskutera möjligheter och utvecklingsbehov kopplat till eleverna från anpassat gymnasiums process mot arbete och meningsfull sysselsättning.

I nätverket deltar personer på såväl operativ som strategisk nivå. Följande organisationer och förvaltningar är representerade: Samtliga av de kommunala anpassade gymnasieskolorna (3), Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknads- och socialförvaltningen (praktik- och arbetsgivarsamverkan + arbete och studier unga), anpassat Komvux, Funktionsstödsförvaltningen (daglig verksamhet), Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen (KAA + elevhälsa och samordning). Nätverket träffas 3–4 gånger per år.

Under 2026 har nätverket utvecklats till att utöver rent kunskapsutbyte och nätverkande, även fokusera på hur gruppen kan bidra till praktisk förändring som skapar värde för målgruppen.

Genomförda intervjuer

Intervjuerna genomfördes under oktober och november månad 2026.

Titel/funktion	**Organisation**
Delprojektledare Samstart + Malmö	Arbetsförmedlingen
Studie- och yrkesvägledare	Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Elevhälsa och samordning
Utredningssekreterare	Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, KAA
Specialpedagog	Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, KAA
Biträdande rektor	Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Anpassat Komvux
Studie- och yrkesvägledare	Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Anpassat Komvux
Studie- och yrkesvägledare	Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Valdemarsro gymnasium
Arbetskonsulent daglig verksamhet	Funktionsstödsförvaltningen
Arbetskonsulent daglig verksamhet	Funktionsstödsförvaltningen
Speciallärare och APL-samordnare	Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Malmö idrottsgymnasium
Speciallärare	Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Malmö idrottsgymnasium

Anpassade gymnasieskolan i Sverige

Antalet elever i anpassade gymnasieskolan har ökat under nio år i följd. Läsåret 2025/26 gick 7 954 elever i skolformen, vilket motsvarar omkring två procent av samtliga elever som läser en gymnasieutbildning[1]. Jämfört med föregående läsår är det en ökning med fem procent, eller 381 elever. Ökningen har skett både på nationella och individuella program, men har varit större på de nationella programmen.

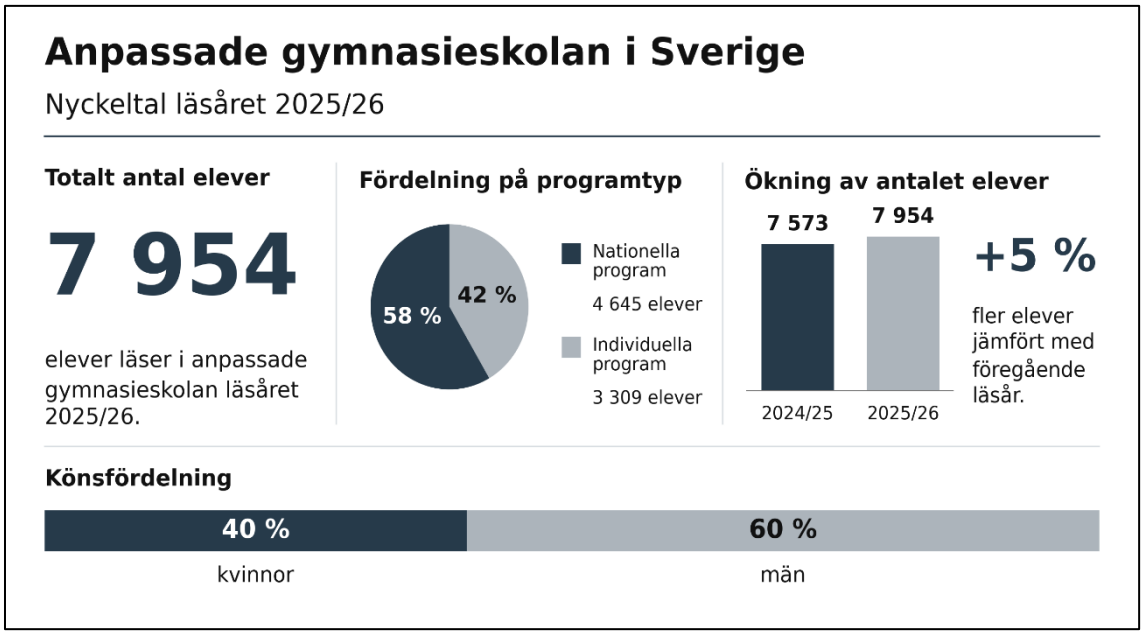

Av eleverna går 58 procent på nationella program och 42 procent på individuella program. De nationella programmen ska bland annat förbereda eleverna för arbetslivet eller fortsatta studier, medan individuella program riktar sig till elever som inte har förutsättningar att följa undervisningen på ett nationellt program.

Könsfördelningen är relativt ojämn. Män utgör 60 procent av eleverna och kvinnor 40 procent, en fördelning som har varit stabil under den senaste tioårsperioden. Skillnaderna är dock större på vissa enskilda nationella program.

Övergången från anpassad grundskola till anpassad gymnasieskola är fortsatt hög. Av eleverna som avslutade årskurs 9 i anpassad grundskola våren 2025 fortsatte 88 procent direkt till anpassad gymnasieskola, medan fem procent gick vidare till gymnasieskolan. Andelarna har varit relativt stabila under senare år. För de allra flesta elever som lämnar anpassad grundskola utgör därmed anpassad gymnasieskola nästa steg i utbildningen.

[1] Skolverket (2026). *Elever i anpassade gymnasieskolan – läsåret 2025/26.* Beskrivande statistik.

Vad händer efter anpassad gymnasieskola?

Skolverket har sedan 2022 publicerat återkommande uppföljningar av ungdomars sysselsättning efter avslutad anpassad gymnasieskola. Statistiken bygger på registeruppgifter och visar i vilken utsträckning ungdomarna återfinns i arbete, studier och daglig verksamhet samt hur stor andel som saknar känd sysselsättning[2].

I oktober 2026 publicerade Skolverket en ny rapport med uppgifter om sysselsättningen hösten 2024[3]. Rapporten omfattar dels ungdomar som avslutade utbildningen 2023 och följs upp ett år senare, dels avgångskullen 2021 som följs upp efter tre år. I diagrammet nedan jämförs sysselsättningen ett år efter avslutad utbildning för avgångskullarna 2020 och 2023[4].

Sysselsättning ett år efter utbildningen – avgångskullarna 2020 och 2023

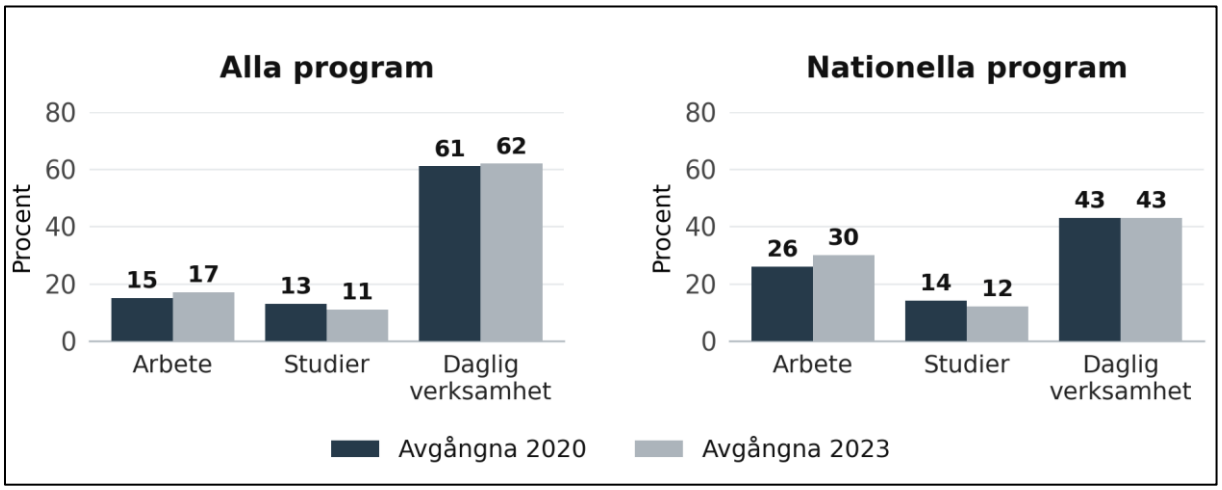

Resultaten visar att daglig verksamhet är den vanligaste sysselsättningen. Bland ungdomar som avslutade utbildningen på nationella eller individuella program 2023 deltog 62 procent i daglig verksamhet ett år senare, medan 17 procent hade arbete och 11 procent studerade. Bakom dessa siffror finns stora skillnader mellan nationella och individuella program. Bland elever som avslutat ett nationellt program var 30 procent i arbete, jämfört med endast 2 procent bland elever från individuella program. För den senare gruppen var daglig verksamhet den klart dominerande sysselsättningen.

Jämförelser mellan avgångskullarna 2020–2023 visar ingen tydlig trend mot en ökande andel i arbete ett år efter utbildningen. För nationella och individuella program sammantaget var andelen 15% för avgångskullen 2020, 21% för 2021, 20% för 2022 och 17% för 2023. Bland elever från nationella program var resultaten mer stabila, med en andel i arbete på mellan 26 procent för avgångskullen 2020 och 33 procent för avgångskullen 2021. Skillnaderna mellan de nationella programmen är samtidigt stora. För avgångskullen 2023 varierade

[2] I Skolverkets statistik kan en person redovisas i flera sysselsättningskategorier samtidigt. Andelarna ska därför inte nödvändigtvis summera till 100 procent.
[3] Skolverket (2026). *Sysselsättning efter avslutad anpassad gymnasieskola – sysselsättning hösten 2024.* Beskrivande statistik.
[4] ”Alla program” avser nationella och individuella program tillsammans.

andelen i arbete från 7 procent efter estetiska verksamheter till 44 procent efter fastighet, anläggning och byggnation.

Uppföljningarna visar att ungdomarnas situation kan förändras flera år efter avslutad utbildning. För avgångskullen 2020 ökade andelen i arbete från 15 procent ett år efter utbildningen till 21 procent efter tre år. För avgångskullen 2021 var utvecklingen däremot i stort sett oförändrad, från 21 till 20 procent. Bland elever från nationella program var 33 procent i arbete tre år efter avslutad utbildning för avgångskullen 2021, jämfört med 30 procent för avgångskullen 2020.

Sysselsättning tre år efter utbildningen – avgångskullarna 2020 och 2021

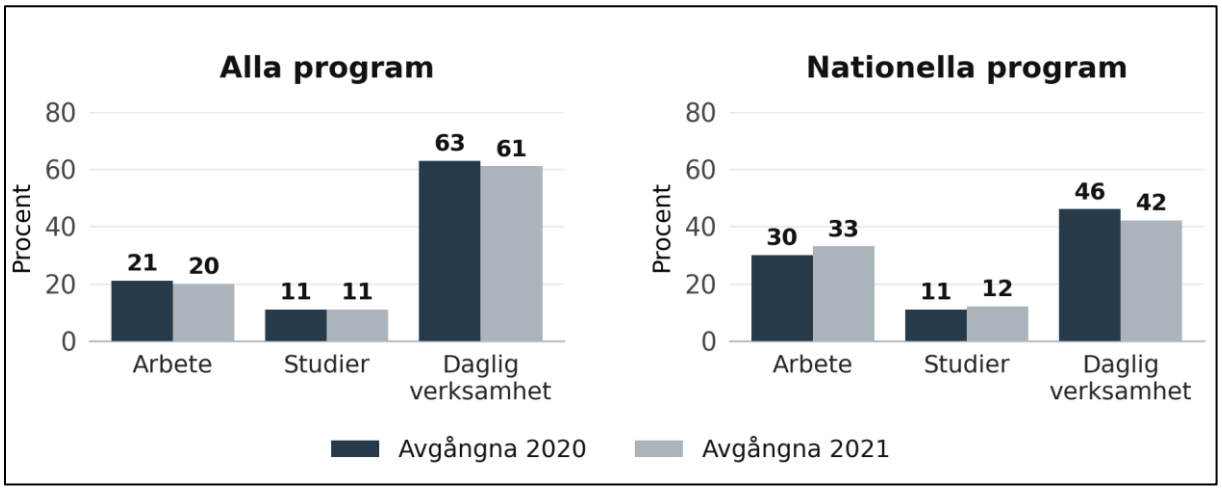

En grupp som är svårare att följa är de ungdomar som saknar känd sysselsättning efter avslutad utbildning. Enligt Skolverkets senaste uppföljning saknade 16 procent av avgångskullen 2021 känd sysselsättning tre år efter utbildningen. Av dessa var 71 procent inte heller registrerade som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen. Att sysselsättningen är okänd innebär dock inte nödvändigtvis att ungdomarna saknar aktivitet eller stöd, utan att de inte återfinns i statistiken över arbete, studier eller daglig verksamhet.

Malmö jämfört med riket

För att komplettera Skolverkets nationella statistik har ett särskilt statistikunderlag för Malmö begärts. Underlaget omfattar avgångskullarna 2020, 2021 och 2022 och visar ungdomarnas sysselsättning efter avslutad anpassad gymnasieskola.

För uppföljningen ett år efter avslutad utbildning har Skolverket av sekretesskäl slagit samman de tre avgångskullarna för Malmö. Malmöunderlaget är litet, vilket innebär att ett fåtal personer kan få stort genomslag i procenttalen. Jämförelserna behöver därför tolkas med försiktighet. Jämförelsen nedan är avgränsad till ungdomar som avslutat ett nationellt program.

Bland de 79 ungdomar i Malmö som ingår i ettårsuppföljningen var 20 procent i arbete. I den nationella statistiken varierade motsvarande andel mellan 26 och 33 procent för avgångskullarna 2020–2022. I diagrammet nedan har de nationella årsuppgifterna vägts samman med hänsyn till antalet ungdomar i respektive avgångskull[5].

När det gäller andra former av sysselsättning är skillnaderna mindre. I Malmö studerade 15 procent ett år efter avslutad utbildning, medan motsvarande andel nationellt låg mellan 11 och 14 procent under de tre åren. Andelen i daglig verksamhet var 39 procent i Malmö och mellan 39 och 43 procent nationellt. Den tydligaste skillnaden i materialet gäller därmed övergången till arbete, medan andelen i daglig verksamhet ligger nära de nationella nivåerna.

Det finns också möjlighet att följa avgångskullen 2020 tre år efter avslutad utbildning. För Malmö omfattar denna uppföljning 28 ungdomar från nationella program. Av dessa var 25 procent i arbete och 46 procent i daglig verksamhet[6]. Nationellt var andelen i arbete 30 procent för avgångskullen 2020 och 33 procent för avgångskullen 2021. Motsvarande andelar i daglig verksamhet var 46 respektive 42 procent.

Sysselsättning efter nationella program – Malmö och riket

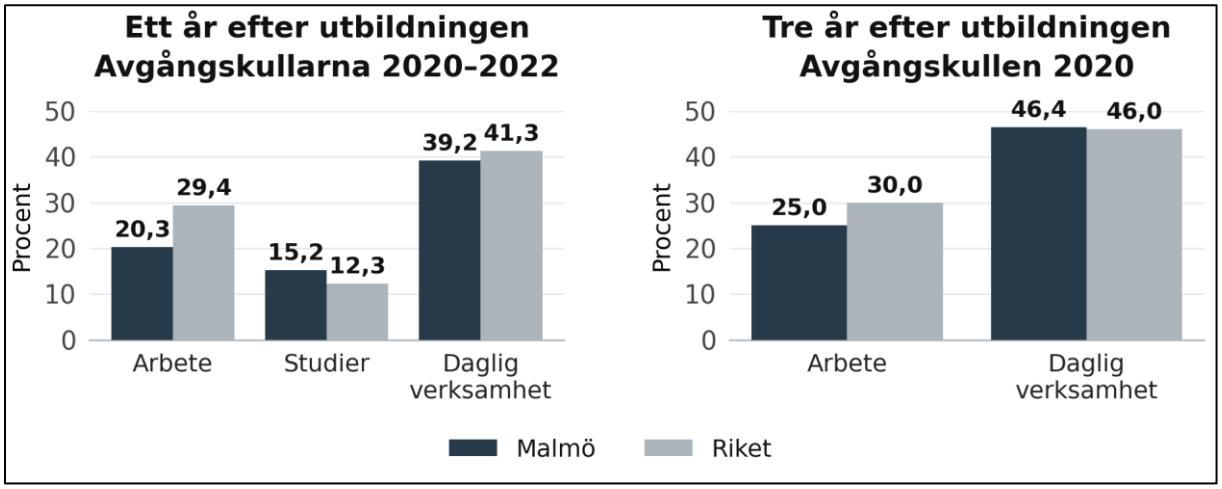

[5] Siffran 29,4 procent har räknats fram genom att lägga ihop det beräknade antalet ungdomar i arbete i rikets tre avgångskullar 2020–2022. Summan har sedan delats med det totala antalet ungdomar i samma tre kullar.
[6] Uppgifter om studier i treårsuppföljningen för elever från nationella program redovisas inte i Skolverkets särskilda statistikunderlag för Malmö eftersom antalet individer är för litet för att uppgifterna ska kunna offentliggöras av sekretesskäl.

Aktuell forskning och rapporter

Under denna rubrik görs ett försök att, utifrån fyra teman, i all korthet sammanfatta några av de senaste årens rapporter och offentliga utredningar på temat etablering på arbetsmarknaden för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Övergången från skola till arbetsliv

I SKR:s rapport *Stärk vägen till arbete*[7] betonas betydelsen av en tidig och välplanerad övergång från skola till arbetsliv. Erfarenheter från kommuner och andra aktörer visar att planeringen behöver påbörjas innan eleven avslutar sin utbildning. Det handlar bland annat om att identifiera elevens förutsättningar, etablera kontakter med Arbetsförmedlingen och skapa möjligheter till praktik eller andra arbetsinriktade insatser. Arbetsplatsförlagt lärande (APL) framhålls som särskilt betydelsefullt eftersom det ger eleverna arbetslivserfarenhet och möjlighet att etablera kontakter med arbetsgivare. Samtidigt beskrivs bristen på lämpliga APL- och praktikplatser som ett återkommande hinder.

I den statliga utredningen *Fler vägar till arbetslivet* (SOU 2024:74) föreslogs bland annat att yrkesprov skulle införas i anpassad gymnasieskola[8]. Riksdagen beslutade under 2026 att införa yrkesprov på de nationella programmen i anpassade gymnasieskolan för utbildningar som påbörjas höstterminen 2028. Yrkesproven ska kunna ersätta gymnasiearbetet och syftar bland annat till att tydliggöra elevernas yrkeskunskaper och underlätta övergången till arbetslivet.

Arbetsgivarnas förutsättningar och betydelsen av individuellt stöd

Ett återkommande tema är att möjligheterna till arbete inte enbart avgörs av individens förutsättningar, utan också av hur arbetsplatserna är organiserade och vilket stöd arbetsgivarna får. SKR beskriver hur arbetsgivares osäkerhet och begränsade kunskap om målgruppen kan försvåra både praktik och anställning. Samtidigt lyfts betydelsen av jobbcoacher och andra stödpersoner som kan bidra med matchning, handledning och kontinuerlig uppföljning. Stödet behöver finnas kvar även efter att en person har påbörjat en anställning.

I Fortes forskningsöversikt *Tillgängligt arbetsliv* lyfts Supported Employment fram som ett arbetssätt med positiva resultat när det gäller att stödja personer med funktionsnedsättning till arbete[9]. En central del är det individuella och kontinuerliga stödet till både arbetstagare och arbetsgivare. Samtidigt konstateras att kunskapen om metodens långsiktiga effekter är begränsad.

ESO-rapporten *Arbetsliv för alla?* pekar också på behovet av ett mer flexibelt arbetsliv[10]. Författarna föreslår bland annat ökade möjligheter till deltidsarbete, anpassade arbetsuppgifter och andra former av individuell anpassning. Förslagen riktar sig till personer

[7] Sveriges kommuner och regioner (2026), Stärk vägen till arbete för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism
[8] SOU 2024:74, Fler vägar till arbetslivet
[9] Forte (2021), Tillgängligt arbetsliv – Möjligheten till arbete för personer med funktionsnedsättning
[10] Carlsson, M., Eriksson, S. och Roots, D-O. (2026), Arbetsliv för alla? ESO 2026:4

med olika typer av funktionsnedsättning och är inte specifikt utformade för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Stödsystemens begränsningar och vägar till arbete

Rapporterna beskriver på olika sätt hur samhällets stödinsatser och regelverk kan påverka möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden. ESO visar att personer med intellektuell funktionsnedsättning har en betydligt svagare arbetsmarknadsanknytning och lägre inkomster än befolkningen i övrigt. Många har aldrig etablerat sig på den reguljära arbetsmarknaden utan har efter skolan gått vidare till daglig verksamhet.

SKR lyfter att daglig verksamhet kan spela en viktig roll som väg mot arbete, särskilt när verksamheten har ett tydligt arbetslivsfokus och erbjuder individuella placeringar på arbetsplatser. Samtidigt beskrivs hur osäkerhet kring ersättningar och rätten att återgå till daglig verksamhet kan göra personer tveksamma till att pröva arbete. Även ESO föreslår förändringar som ska göra det möjligt att prova arbete utan att riskera den ekonomiska tryggheten.

I forskarrapporten *Att få och behålla ett arbete* undersöks vad som bidrar till att personer med intellektuell funktionsnedsättning får och behåller ett arbete[11]. I intervjustudien hade sju av femton deltagare gått direkt från praktik under gymnasiet till en anställning där de fortfarande arbetade. Forskarna uppmärksammar samtidigt en motsättning i stödsystemet: lönebidrag kan vara avgörande för att en anställning ska komma till stånd, men också försvåra möjligheten att byta arbete. Ett arbetsbyte kan innebära att både Arbetsförmedlingen och berörda arbetsgivare behöver involveras, samtidigt som det kan finnas osäkerhet kring möjligheten att få lönebidrag även hos den nya arbetsgivaren. Studien visar dessutom att långvarig anställning inte nödvändigtvis innebär en välfungerande arbetssituation. Några av de intervjuade ville utvecklas eller arbeta mer, men upplevde att möjligheterna att förändra sin situation var begränsade.

Riksrevisionens granskning av Arbetsförmedlingens generella stöd till personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga visar på stora brister[12]. Var tionde inskriven får vänta mer än tre år på att få sin funktionsnedsättning identifierad och endast tre av tio med identifierad funktionsnedsättning får särskilda insatser inom två år. Granskningen pekar också på ett otillräckligt utbud av insatser för personer med låg arbetsförmåga och brister i myndighetens arbetsgivarekontakter. Noteras bör att granskningen inte omfattar Arbetsförmedlingens skolsamverkan för unga med funktionsnedsättning, där Samstart ingår.

[11] Tideman, M., Staland Nyman, C. & Taubner, H. (2024). Att få och behålla ett arbete: Hållbarhet i arbetslivet för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Försäkringskassan, Forskarrapport 2024:2
[12] Riksrevisionen (2025), Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning, RiR 2025:20.

Samverkan, ansvarsfördelning och långsiktighet

Behovet av fungerande samverkan mellan olika aktörer är ett genomgående tema. Forte beskriver bristande samverkan som ett centralt hinder för ett mer inkluderande arbetsliv. Svårigheterna uppstår bland annat när aktörer har olika regelverk, uppdrag och organisatoriska förutsättningar.

SKR lyfter betydelsen av att skola, kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och arbetsgivare planerar tillsammans och har tydliga rutiner för överlämning och uppföljning. Riksrevisionen pekar i sin tur på behovet av en tydligare ansvarsfördelning mellan Arbetsförmedlingen, kommunerna och Försäkringskassan, så att personer med funktionsnedsättning inte riskerar att bli utan stöd. Granskningen visar också att kontinuiteten i kontakten med handläggare har försämrats och framhåller behovet av ett mer sammanhållet och långsiktigt arbete.

Uppdrag och utvecklingsarbete 2023–2025

För att få en bild av hur Malmö stads berörda förvaltningar arbetar med frågor som rör övergången från anpassad gymnasieskola till arbete, fortsatta studier och annan sysselsättning har årsanalyserna för gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, funktionsstödsnämnden samt arbetsmarknads- och socialnämnden för åren 2023–2025 studerats. Syftet är att beskriva nämndernas uppdrag och prioriteringar samt identifiera eventuella förändringar och utvecklingsarbeten av betydelse för målgruppen. Genomgången omfattar även Arbetsförmedlingens uppdrag och utvecklingen av skolsamverkan genom Samstart.

Planering inför skolavslut och samverkan med Arbetsförmedlingen

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvarar för den kommunala gymnasieutbildningen och vuxenutbildningen i Malmö. I uppdraget ingår även anpassad gymnasieskola och anpassad utbildning för vuxna. I årsanalyserna återkommer arbetet med att förbereda eleverna för arbete, fortsatta studier eller annan sysselsättning. I årsanalysen för 2023 beskrivs bland annat studie- och yrkesvägledning, individuella samtal och en årlig framtidsmässa där olika verksamheter informerar om möjligheterna efter gymnasiet[13].

Arbetsförmedlingen har ett särskilt uppdrag att underlätta övergången från skola till arbetsliv för unga med funktionsnedsättning. Enligt myndighetens instruktion ska Arbetsförmedlingen samverka med skolan för att underlätta denna övergång och med Försäkringskassan för att öka möjligheterna till egen försörjning genom arbete.[14]

Under perioden har samarbetet mellan skolan och Arbetsförmedlingen utvecklats genom Samstart. Samstart startade 2019 som ett ESF-projekt och utökades under 2023 till fler kommuner. I juli 2025 permanentades arbetet inom Arbetsförmedlingen. Målgruppen omfattar elever från både gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola som behöver stöd inför arbetslivet eller fortsatta studier. Arbetssättet innebär att skolan och Arbetsförmedlingen påbörjar en gemensam planering under elevens sista skolår. Skolan identifierar elever som kan behöva stöd och förmedlar kontakt med Arbetsförmedlingen, som kartlägger elevens förutsättningar och behov. Planeringen kan omfatta vägledning, arbetsmarknadsinsatser och stöd i kontakten med arbetsgivare. I samstartmodellen betonas också betydelsen av tydliga överenskommelser mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna om ansvar, roller och arbetssätt.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden följer upp hur stor andel av eleverna som har en planerad sysselsättning efter avslutad utbildning. Under 2024 hade 43 av 46 avgångselever, motsvarande 93 procent, en sådan planering. För läsåret 2024/2025 var motsvarande andel 91 procent, eller 48 av 53 elever. Av dessa 48 elever hade 26 daglig verksamhet som planerad sysselsättning, 11 arbete eller kontakt med Arbetsförmedlingen och 11 fortsatta studier[15]. Uppgifterna visar att det för merparten av eleverna finns en planering inför skolavslutet. De visar däremot inte om den planerade sysselsättningen har påbörjats eller blivit varaktig.

[13] Malmö stad, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Årsanalys 2023.
[14] Förordning (2022:811) med instruktion för Arbetsförmedlingen
[15] Malmö stad, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Årsanalys 2024 samt Årsanalys 2025

Utvecklingsarbetet kring övergången från daglig verksamhet till arbete

Funktionsstödsnämnden ansvarar bland annat för daglig verksamhet enligt LSS, som är en vanlig sysselsättning efter anpassad gymnasieskola. I årsanalysen för 2025 beskrivs både uppgiften att erbjuda meningsfull sysselsättning och att utveckla den enskildes möjligheter att på kortare eller längre sikt komma i arbete. Under perioden har nämnden arbetat med stegvisa förflyttningar inom och från daglig verksamhet. Det kan exempelvis handla om att gå från gruppverksamhet till en enskild plats på en arbetsplats och därefter, om förutsättningarna finns, vidare till arbete[16].

Arbetsmarknads- och socialnämnden ansvarar bland annat för kommunala arbetsmarknadsinsatser. Under 2024 fick nämnden tillsammans med funktionsstödsnämnden ett budgetuppdrag att ta fram en modell för övergången från daglig verksamhet till kommunal arbetsmarknadsanställning eller arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Arbetet inleddes med två workshoppar arrangerade av Finsam i Malmö. Där deltog representanter från de båda förvaltningarna, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samt personer som själva hade erfarenhet av att lämna daglig verksamhet för arbete. I arbetet uppmärksammades behovet av kunskap om målgruppen hos arbetsgivare och berörda myndigheter samt betydelsen av fortsatt individuellt stöd under den första tiden i anställning. Även riskerna med tidsbegränsade arbetsmarknadsanställningar diskuterades. För personer som har svårt att hitta ett nytt arbete kan anställningens slut innebära att de åter står utan arbete. Det uppmärksammades också att en tidigare anställning kan påverka Försäkringskassans bedömning av arbetsförmågan och därmed möjligheten att åter få ersättning.

Den modell som togs fram har en inriktning mot arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Tidsbegränsade kommunala arbetsmarknadsanställningar kan bli aktuella när andra alternativ har uteslutits. Modellen innebär också att funktionsstödsförvaltningen kan erbjuda fortsatt stöd efter att en person lämnat daglig verksamhet. Detta utvecklingsarbete gäller övergången från daglig verksamhet och ska inte förstås som en generell modell för alla ungdomar som lämnar anpassad gymnasieskola.

I funktionsstödsnämndens årsanalys för 2025 beskrivs också hur vägarna till arbetsmarknadsinsatser skiljer sig åt beroende på individens ålder och försörjning. För personer över 30 år beskrivs en individuell kartläggning inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen, där möjligheterna till arbete genom förvaltningens insatser undersöks. Yngre personer inom daglig verksamhet har däremot ofta aktivitetsersättning. När de lämnar daglig verksamhet för arbetsmarknadsinsatser blir de därför vanligtvis aktuella för Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans rehabiliteringssamverkan snarare än insatser genom Ung Malmö.

[16] Malmö stad, Funktionsstödsnämnden. Årsanalys 2025.

Intervjuer

I detta kapitel presenteras resultatet från intervjuerna. Varje avsnitt inleds med en kort sammanfattning.

Arbetsförmedlingen

Upplevda styrkor	Utvecklingsområden
Samstart som etablerad väg från skolan och Samstart+ som möjlig väg vidare. Jobbskolan som möjlighet till fortsatt förberedelse inför arbete. Positiva exempel från Kommunteknik och privata arbetsgivare. Välfungerande samarbete med Ung Malmö.	Ettåriga arbetsmarknadsanställningar ger begränsad tid för utveckling. Begränsade möjligheter till fortsatt anställning efter kommunala arbetsmarknadsanställningar. Ekonomiska hinder vid övergång från skola till arbetsmarknadsinsatser.

Samstart beskrivs som en central del i arbetet med ungdomar från anpassad gymnasieskola. Delprojektledaren på Samstart+ upplever att Arbetsförmedlingen sedan Samstartsmodellen infördes har blivit mer benägen att skriva in ungdomar från målgruppen. Dock görs det alltid en bedömning av vilka ungdomar som har förutsättningar att ta del av myndighetens insatser. Bedömningarna sker i dialog med skolan och med ungdomen. Det finns dock olika uppfattningar om vilka ungdomar som bör skrivas in. Från skolhåll har det framförts synpunkter på att Arbetsförmedlingen ibland säger nej för snabbt. Intervjupersonen menar att det kan vara negativt för ungdomarna att skrivas in om förutsättningarna för att lyckas är alltför små. För dessa ungdomar kan andra alternativ, exempelvis Jobbskolan inom anpassat Komvux, vara mer lämpliga.

Jobbskolan lyfts fram som en viktig möjlighet för ungdomar som behöver ytterligare tid för att utveckla sin arbetsförmåga. Intervjupersonen framhåller också att det kan upplevas som mindre stigmatiserande att fortsätta studera inom Komvux än att direkt efter gymnasieskolan gå vidare till daglig verksamhet. För ungdomar som senare utvecklar sin arbetsförmåga inom exempelvis Jobbskolan eller daglig verksamhet kan Samstart + bli aktuellt. Det kan röra sig om situationer när det finns en arbetsgivare som är beredd att anställa ungdomen. Arbetssättet beskrivs fortfarande som relativt nytt och formerna för hur övergångarna ska fungera håller på att utvecklas.

En fråga som återkommer under intervjun är de kommunala arbetsmarknadsanställningarna. Tidigare fanns möjlighet till anställning under två år, men numera är anställningstiden begränsad till ett år. Intervjupersonen anser att förändringen har försämrat förutsättningarna för ungdomar från anpassad gymnasieskola. Med en längre anställning fick ungdomarna mer tid att utvecklas, bli trygga i arbetet och vänja sig vid de krav som ställs på en arbetsplats. Ett år bedöms i många fall vara för kort tid. Intervjupersonen anser att det skulle vara positivt om Malmö stad skulle kunna avsätta ett mindre antal arbetsmarknadsanställningar med möjlighet till två års anställning för ungdomar från målgruppen.

Problematiken handlar dock inte enbart om anställningarnas längd. En kommunal arbetsmarknadsanställning innebär inte nödvändigtvis att det finns möjlighet till fortsatt arbete på arbetsplatsen. Även när både arbetsgivaren och ungdomen är nöjda kan det saknas ekonomiska förutsättningar att erbjuda en fortsatt anställning. Intervjupersonen beskriver därför en tveksamhet inför att låta ungdomar gå direkt från gymnasieskolan till en kommunal arbetsmarknadsanställning om det saknas en plan för vad som ska hända när anställningen upphör. Risken är att ungdomen efter ett år åter står utan arbete, trots att anställningen i sig har fungerat väl.

Samtidigt finns positiva exempel. Kommunteknik beskrivs som en verksamhet där arbetsuppgifterna och vissa arbetsledares kompetens passar målgruppen väl. Intervjupersonen lyfter också fram att det går särskilt bra för de ungdomar som får anställningar hos privata arbetsgivare, även om dessa möjligheter beskrivs som relativt ovanliga. Erfarenheterna visar enligt arbetsförmedlaren att det finns arbetsplatser där ungdomarna kan fungera väl, men att tillgången till lämpliga arbetsuppgifter och möjligheterna till fortsatt anställning är avgörande.

Under intervjun lyfts betydelsen av att vissa frågor hanteras på ledningsnivå. Genom LÖK Unga har Arbetsförmedlingen och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen påbörjat ett arbete för att fler ungdomar ska aktualiseras för Samstart. Att frågorna lyfts till chefer med mandat att påverka verksamheterna beskrivs som positivt. Även samarbetet mellan Samstart och arbetsmarknadssekreterarna inom Ung Malmö beskrivs som välfungerande och som ett samarbete som har bidragit till goda resultat.

En annan fråga som återkommer under intervjun gäller de ekonomiska förutsättningarna för ungdomarna. Intervjupersonen beskriver flera problem kopplade till aktivitetsersättningen. En ungdom som haft aktivitetsersättning under gymnasietiden kan få en betydligt lägre ersättning om personen efter studenten börjar praktisera genom Arbetsförmedlingen. Det kan också uppstå perioder utan ersättning, exempelvis under sommaren innan en insats påbörjas. Sådana förändringar kan skapa ekonomisk osäkerhet och försvåra övergången till arbetsmarknadsinriktade insatser. Intervjupersonen beskriver även att aktivitetsersättningen i vissa familjer kan utgöra en viktig del av hushållets ekonomi. Det kan enligt hennes erfarenheter i enskilda fall påverka förutsättningarna och motivationen att gå vidare till andra insatser.

Ett återkommande tema under intervjun är att vägen från anpassad gymnasieskola till arbete ofta behöver få ta tid. Ungdomar kan behöva gå vidare till Jobbskolan eller daglig verksamhet för att senare bli aktuella för Arbetsförmedlingens insatser. Intervjupersonen betonar att dessa vägar inte bör betraktas som misslyckanden. Tvärtom kan de vara nödvändiga för att ungdomarna på sikt ska kunna få ett arbete. Hon efterfrågar också större möjligheter att utforma särskilda lösningar för målgruppen, både när det gäller anställningarnas längd och hur olika verksamheter kan anpassa sitt stöd.

Valdemarsro gymnasium

Upplevda styrkor	Utvecklingsområden
APL redan från det första läsåret. Etablerade APL-platser och möjlighet till individuella anpassningar. Förmöten med Arbetsförmedlingen inför Samstart. Förbättrat samarbete med daglig verksamhet och fler arbetsinriktade alternativ. Jobbskolan ger mer tid, träning och stöd inför arbete.	Skillnaden mellan att fungera under APL och att kunna få en anställning. Tidigare förberedelser inför arbetslivets krav på närvaro och arbetstid. Utveckla handledarstöd och kunskap om målgruppen på APL-platser. Beredskap för alternativ planering när Samstart inte leder vidare mot arbete.

Valdemarsro är en av Malmö stads anpassade gymnasieskolor och erbjuder både nationella och individuella program. Vid intervjutillfället hade skolan omkring 245 elever och två studie- och yrkesvägledare.

En förändring som lyfts i intervjun är att elevsammansättningen har förändrats under senare år. Enligt studie- och yrkesvägledaren har andelen elever på individuella program ökat och uppskattas numera till omkring 65 procent, medan 35 procent går på nationella program. Tidigare var fördelningen mer jämn. Förändringen är betydelsefull eftersom eleverna på individuella program generellt har större stödbehov och mer sällan är aktuella för Arbetsförmedlingens insatser direkt efter gymnasieskolan.

Studie- och yrkesvägledarnas arbete omfattar både övergången från anpassad grundskola till gymnasiet och elevernas fortsatta väg efter avslutade studier. Inför gymnasievalet genomförs bland annat informationsinsatser, studiebesök och så kallade skuggningar, där elever får möjlighet att bekanta sig med utbildningen. Under gymnasietiden koncentreras en stor del av vägledningsarbetet till det fjärde och sista läsåret. På individuella program anordnas särskilda föräldramöten under hösten, medan kontakterna på nationella program i större utsträckning utformas individuellt.

En viktig del av vägledningen handlar om att hjälpa eleverna att förstå vilka möjligheter som finns efter gymnasieskolan. Det kan handla om arbete, Arbetsförmedlingens insatser, daglig verksamhet, anpassat Komvux eller folkhögskola. Studie- och yrkesvägledaren beskriver att elevernas framtidsönskemål ibland ligger långt från deras faktiska utbildningsmöjligheter. Arbetet handlar då om att försöka förstå vad som ligger bakom ett visst yrkesintresse och undersöka vilka andra vägar som kan vara möjliga. Det kräver en balans mellan att uppmuntra elevernas ambitioner och att förmedla en realistisk bild av vilka möjligheter som finns.

Arbetsplatsförlagt lärande (APL) är en central del av de nationella programmen och omfattar minst 22 veckor under den fyraåriga utbildningen. Valdemarsro gymnasium har förändrat fördelningen av APL-perioderna så att eleverna numera får komma ut på arbetsplatser redan under det första läsåret. Under vårterminen i årskurs ett genomförs en veckas APL och under de tre följande läsåren fyra veckor på hösten och tre veckor på våren. Skolan har två APL-samordnare som ansvarar för kontakterna med arbetsplatserna och för

att skapa förutsättningar för elevernas praktik. De har tagit över efter en tidigare samordnare som under flera år byggde upp ett omfattande kontaktnät med arbetsgivare.

Samarbetet med kommunala verksamheter beskrivs som välfungerande. Förskolor har exempelvis kunnat erbjuda anpassade arbetsuppgifter och arbetstider, och även samarbetet med Kommunteknik lyfts fram. Äldreomsorgen har däremot visat sig vara en mer krävande praktikmiljö. För elever med omfattande stödbehov kan det vara svårt att genomföra APL på en ordinarie arbetsplats. Skolan har därför även använt gruppbaserade praktiklösningar där flera elever deltar tillsammans med personal från skolan.

En av intervjuns mest centrala frågor gäller skillnaden mellan att fungera väl under APL och att ha förutsättningar för en anställning. Elever kan få mycket positiva omdömen från sina praktikplatser samtidigt som arbetsgivaren inte bedömer att det finns möjlighet att anställa dem. Kraven på självständighet, arbetstempo och uthållighet kan skilja sig avsevärt mellan praktik och arbete. Eleverna genomför dessutom ofta APL under fyra till sex timmar per dag, medan Arbetsförmedlingen inför en eventuell anställning kan behöva få en tydligare bild av förmågan att arbeta en hel arbetsdag.

Studie- och yrkesvägledaren lyfter behovet av att ytterligare stärka elevernas förberedelser inför arbetslivet. Det handlar bland annat om närvaro, punktlighet och förmågan att fullfölja en arbetsdag. Hon beskriver att det ibland kan vara svårt att hitta en balans mellan att anpassa skolgången efter elevernas förutsättningar och att samtidigt förbereda dem för de krav som ställs på en arbetsplats. Enligt studie- och yrkesvägledaren skulle skolan i vissa avseenden kunna arbeta mer med dessa frågor, samtidigt som hänsyn behöver tas till elevernas självkänsla och individuella behov. Även behovet av mer stöd och utbildning till handledare på praktikplatserna lyfts fram.

Samarbetet med Arbetsförmedlingen sker framför allt genom Samstart. Under hösten i årskurs fyra aktualiserar skolan de elever som bedöms kunna vara aktuella för insatsen. Tidigare har det funnits skillnader mellan skolans och Arbetsförmedlingens bedömningar av elevernas arbetsförmåga. Lärare och mentorer har ibland sett större möjligheter till arbete än vad Arbetsförmedlingen senare bedömt vara realistiskt. För att minska dessa skillnader har skolan utvecklat rutiner där Arbetsförmedlingens representant träffar mentorerna innan eleverna anmäls till Samstart. Studie- och yrkesvägledaren upplever att samarbetet har förbättrats genom dessa kontakter. Samtidigt förekommer det att elever skrivs in i Samstart men senare bedöms sakna förutsättningar för att gå vidare mot anställning. Om beskedet kommer sent under vårterminen kan det skapa problem eftersom eleven inte alltid har en alternativ planering inför studenten.

Även samarbetet med daglig verksamhet beskrivs som tydligt förbättrat under senare år. Studie- och yrkesvägledaren upplever att det i dag finns fler arbetsinriktade alternativ och större möjligheter till fortsatt utveckling. För vissa elever kan daglig verksamhet vara en mer lämplig första insats efter gymnasieskolan än att direkt gå vidare till Arbetsförmedlingen. Samtidigt finns elever som har en negativ eller begränsad bild av daglig verksamhet och förknippar insatsen med enklare sysselsättning snarare än möjligheter att utvecklas mot arbete.

Skolan arbetar med information, studiebesök och en årlig framtidsmässa för att eleverna ska få bättre kännedom om alternativen. Framtidsmässan riktar sig till elever i årskurs fyra från Malmös anpassade gymnasieskolor och samlar flera verksamheter som kan bli aktuella efter studenten. Anpassat Komvux, särskilt Jobbskolan, lyfts också fram som ett

värdefullt alternativ för elever som behöver ytterligare tid och stöd för att närma sig arbetslivet.

Trots att utbudet av alternativ efter gymnasieskolan har utvecklats är möjligheterna till reguljär anställning fortfarande begränsade. Studie- och yrkesvägledaren beskriver att elever från vissa nationella program, särskilt fastighet och byggnation, oftare går vidare till arbete än elever från andra program. Hon lyfter även ekonomiska och organisatoriska frågor som kan försvåra övergången, exempelvis aktivitetsersättning och möjligheten att pröva arbete utan att riskera tidigare trygghet.

En annan fråga som väcks är behovet av fler arbetstillfällen med enklare och anpassade arbetsuppgifter. Skolans uppgift är att förbereda eleverna för arbetsmarknaden, men det behöver samtidigt finnas en arbetsmarknad som är redo att öppna dörrarna för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Malmö idrottsgymnasium

Upplevda styrkor	Utvecklingsområden
Välfungerande samarbete med Samstart. Individuell matchning och förberedelse inför APL, med nära kontakt med handledarna. Uppskattade samarbeten med de äldreboenden som tar emot elever.	Säkrare tillgång till APL-platser, exempelvis genom platser som avsätts inom kommunala verksamheter. Bättre möjligheter att ge handledarna stöd. Möjlighet för elever att pröva daglig verksamhet inför studenten. Stöd under glappet mellan studenten och nästa insats.

Malmö idrottsgymnasium erbjuder programmet hälsa, vård och omsorg inom anpassad gymnasieskola. Vid intervjutillfället hade utbildningen 35 inskrivna elever.

Planeringen inför studenten beskrivs som ett omfattande arbete. Det handlar om att knyta kontakter med Samstart, daglig verksamhet och andra verksamheter, men också om att hjälpa elever och föräldrar att förstå vilka alternativ som finns och hur ekonomin kan se ut efter skolan. Lärarna beskriver att föräldrarnas möjligheter att stödja ungdomarna varierar. En del behöver själva hjälp med information och kontakter. För andra handlar det om att förväntningarna på ungdomens framtida studier eller arbete inte alltid motsvarar de möjligheter som finns. Frågor om tillhörighet och acceptans av funktionsnedsättningen kan också aktualiseras inför studenten.

APL genomförs framför allt i årskurs tre och fyra, även om vissa elever kan börja redan i årskurs två. Tillgången till lämpliga platser beskrivs som en av de största utmaningarna. Lärarna upplever att andra vård- och omsorgsutbildningar ofta har företräde till de kommunala praktikplatserna och att skolans möjligheter i hög grad bygger på personliga kontakter och enskilda arbetsplatsers vilja att ta emot elever. Privata arbetsgivare kan erbjuda platser, men arbetsuppgifterna ligger inte alltid i linje med utbildningens innehåll. Samtidigt lyfts de äldreboenden som tar emot eleverna fram som mycket uppskattade samarbetspartner.

Lärarna efterfrågar ett tydligare stöd från förvaltningen för att säkerställa tillgången till APL-platser. Ett önskemål är att ett antal platser inom kommunala verksamheter skulle kunna avsättas och fördelas mellan de anpassade gymnasieskolorna. Det skulle enligt lärarna minska behovet av att skolorna konkurrerar om samma platser och skapa bättre förutsättningar att genomföra utbildningen.

Arbetet med APL bygger samtidigt på god kännedom om varje elev. Vid valet av arbetsplats behöver hänsyn tas till arbetsuppgifter, stödbehov och elevens möjligheter att själv ta sig till platsen. Skolans personal följer alltid med på ett första besök där eleven får träffa handledaren. Skolan har också tagit fram en guide med information om bemötande, elevernas förutsättningar och förslag på arbetsuppgifter.

Handledarnas förutsättningar att ta emot eleverna är en annan utvecklingsfråga. Lärarna skulle vilja erbjuda mer information och handledarstöd, men beskriver svårigheter för arbetsplatserna att avsätta tid. När eleverna kommer till nya arbetsplatser och handledare behöver introduktionen dessutom göras om. APL-samordnaren för anteckningar från

kontakter och besök, och de flesta arbetsplatser lämnar omdömen. Samordnarens anteckningar och arbetsplatsernas omdömen utgör tillsammans ett underlag som beskriver hur elevens APL har fungerat.

Samarbetet med Samstart upplevs som välfungerande. Möjligheten att resonera med Arbetsförmedlingen om enskilda elevers förutsättningar lyfts fram som betydelsefull. Lärarna beskriver att frånvaro kan vara en del av elevernas svårigheter och betonar vikten av att även elever med varierande närvaro får möjlighet att pröva sina förutsättningar. Samtidigt uppmärksammas ett glapp under sommaren efter studenten. När skolans stöd upphör kan ungdomarna behöva hjälp att behålla rutiner och komma i väg till aktiviteter innan nästa insats har kommit i gång.

För elever som ska vidare till daglig verksamhet efterfrågas en tydligare övergång och bättre möjligheter att förstå vad verksamheten innebär. Eleverna får information och gör studiebesök, men lärarna bedömer att detta inte alltid är tillräckligt. Tidigare kunde eleverna pröva daglig verksamhet under längre praktikperioder. Enligt lärarna finns inte längre samma möjlighet eftersom verksamheterna är fulla med egna deltagare. Särskilt för elever med större stödbehov kan det vara svårt att föreställa sig en framtida vardag utifrån enbart information och kortare besök. Möjligheten att få pröva verksamheten i praktiken lyfts därför fram som en viktig fråga i förberedelserna inför studenten.

Kommunala aktivitetsansvaret (KAA) i Malmö

Upplevda styrkor	Utvecklingsområden
Förebyggande kontakt med skolor inför studieavbrott. Specialpedagogiskt stöd vid komplexa behov. Etablerade kontaktvägar till funktionsstödsförvaltningen. Ämnesstudier och aktiviteter som steg tillbaka till utbildning.	Motstånd hos vissa ungdomar mot anpassad gymnasieskola och LSS-stöd. Krävande dokumentation vid ansökan om LSS-stöd. Lång väntan till ny skolstart för ungdomar behöriga till nationella program. Upplevt höga trösklar till Samstart+.

Det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) är ett lagstadgat kommunalt uppdrag enligt skollagen. Kommunen ska löpande under året hålla sig informerad om hur ungdomarna som omfattas av ansvaret är sysselsatta. Målgruppen är ungdomar under 20 år som inte längre omfattas av skolplikt, inte studerar i gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan eller motsvarande utbildning och som saknar gymnasieexamen, gymnasiebevis från anpassade gymnasieskolan eller motsvarande godkänd utbildning. Uppdraget omfattar även registrering och dokumentation av de ungdomar som tillhör målgruppen.

I Malmö är KAA organisatoriskt placerat inom gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen. Verksamheten är multiprofessionellt organiserad med bland annat studie- och yrkesvägledare, kuratorer, specialpedagoger och ungdomslotsar. Studie- och yrkesvägledarna är vanligtvis ungdomarnas första kontakt och har ofta det huvudsakliga ansvaret för ärendet. Andra professioner kopplas in utifrån individuella behov. Specialpedagogerna har bland annat en konsultativ funktion kring funktionsnedsättningar, anpassningar och skolans ansvar, men arbetar även direkt med ungdomar genom exempelvis motiverande samtal och kartläggningar.

Verksamhetens arbete kan förenklat beskrivas som tre delar: att identifiera och etablera kontakt med ungdomarna, erbjuda individuella insatser och stödja övergången till utbildning, arbete eller annan verksamhet. Det uppsökande arbetet bedrivs genom bland annat brev, telefon, sms och kontakter med vårdnadshavare, skolor och andra aktörer. KAA arbetar teambaserat och med en geografisk områdesindelning som bland annat syftar till att utveckla kontakterna med skolor och andra lokala verksamheter.

En viktig del av arbetet är att försöka förhindra att ungdomar lämnar skolan utan en planering. Verksamheten samarbetar med grundskolor och gymnasieskolor kring elever som riskerar att inte påbörja eller fullfölja sina gymnasiestudier. Om ett avbrott ändå sker kan kontakten redan vara etablerad och en planering påbörjas utan att ungdomen först behöver sökas upp. Intervjupersonerna beskriver att detta arbete har blivit mer systematiskt över tid. Även efter att en ungdom har gått vidare till en annan verksamhet kan KAA under en period följa upp övergången.

Verksamheten riktar särskild uppmärksamhet mot övergången från grundskolans resursskolor och särskilda undervisningsgrupper till gymnasiet. Intervjupersonerna beskriver att eleverna i dessa verksamheter ibland har omfattande anpassningar som inte kan erbjudas i motsvarande utsträckning inom gymnasieskolan. Övergången riskerar därför

att bli särskilt svår. Inom KAA har man bland annat utvecklat kontakter med resursskolorna för att i ett tidigt skede identifiera elever där det finns en risk att övergången inte fungerar.

För ungdomar som har negativa erfarenheter av skolan erbjuder KAA olika möjligheter att stegvis närma sig studier. Det finns bland annat ämnesstudier i svenska, engelska och matematik i samarbete med Komvux. Ungdomarna kan läsa ett ämne i taget, i en mindre undervisningsmiljö och i vissa fall på distans. Verksamheten erbjuder även praktik och lågtröskelaktiviteter. Dessa syftar bland annat till att utveckla rutiner, social förmåga och förutsättningar för att återgå till studier. Intervjupersonerna betonar samtidigt att KAA inte ska bli ett alternativ till ordinarie utbildning. För ungdomar med omfattande stödbehov kan verksamhetens egna insatser vara otillräckliga, vilket gör det särskilt angeläget att försöka förebygga skolavbrott.

Intervjupersonerna upplever att KAA möter allt fler ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning. Det handlar både om ungdomar med fastställd diagnos och om personer där det finns misstankar om en intellektuell funktionsnedsättning som ännu inte har utretts. Specialpedagogerna har här en viktig funktion genom att stödja övrig personal i att uppmärksamma svårigheter, anpassa kommunikationen och hjälpa ungdomarna vidare till rätt instans. Det kan exempelvis vara svårt att avgöra om en ungdoms svårigheter beror på intellektuell funktionsnedsättning, språkstörning eller andra omständigheter. KAA genomför inte egna diagnostiska utredningar, men kan hjälpa till med vårdkontakter och att samla in tidigare utredningsunderlag.

En problematik som särskilt lyfts i intervjun är att ungdomar med lindrig intellektuell funktionsnedsättning inte alltid vill gå i anpassad gymnasieskola. Det kan finnas ett starkt motstånd mot att identifiera sig med målgruppen, vilket ibland även delas av föräldrarna. Intervjupersonerna beskriver att ungdomar kan vilja gå i samma skolform som sina kamrater, trots att förutsättningarna att klara utbildningen är begränsade. Motståndet kan också omfatta daglig verksamhet och andra insatser enligt LSS, bland annat på grund av en oro för att bli kvar i en verksamhet utan möjlighet att komma vidare till arbete. Detta innebär att ungdomar ibland avstår från stöd som skulle kunna förbättra deras möjligheter att komma vidare.

För ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning som har lämnat skolan är utgångspunkten att i första hand undersöka möjligheterna att återuppta studierna. När detta inte är aktuellt kan andra skolformer, daglig verksamhet eller arbetslivsinriktade insatser bli aktuella. KAA beskriver att samarbetet med funktionsstödsförvaltningen har utvecklats under flera år och i dag fungerar väl. Det finns etablerade rutiner och direkta kontakter med bland annat arbetskonsulenter inom daglig verksamhet. Samarbetet gör det möjligt att undersöka olika alternativ, exempelvis en enskild plats inom daglig verksamhet för en ungdom som på längre sikt vill komma ut i arbete. Samtidigt beskrivs processen för att få tillgång till stöd enligt LSS som komplicerad och tidskrävande. Det kan krävas omfattande dokumentation för att styrka både funktionsnedsättningen och dess konsekvenser i vardagen. I intervjun ges ett exempel där en ungdom, efter flera motiverande samtal, gick med på att ansöka om daglig verksamhet men där ansökan behövde kompletteras vid upprepade tillfällen. Intervjupersonerna menar att sådana processer riskerar att skapa frustration och minska ungdomarnas förtroende för stödet, särskilt när det redan har varit svårt att motivera dem att ansöka.

För ungdomar som bedöms ha förutsättningar att närma sig arbetsmarknaden kan praktik och tidigare arbetslivserfarenheter användas för att undersöka möjligheterna att gå vidare till Arbetsförmedlingen och Samstart+. KAA försöker då i möjligaste mån använda arbetsplatser där ungdomen tidigare har fungerat väl, exempelvis under sommarjobb eller praktik. Samtidigt uttrycker intervjupersonerna en viss frustration över att kraven för att bli inskriven på Samstart + är för höga, vilket kan innebära att ungdomar med omfattande stödbehov inte aktualiseras för insatsen.

En annan svårighet gäller tiden mellan ett studieavbrott och möjligheten att påbörja en ny utbildning. För ungdomar som är behöriga till ett nationellt program kan ett avbrott tidigt på höstterminen innebära att nästa möjlighet att börja studera infaller först följande höst. Intervjupersonerna beskriver detta som ett av verksamhetens största problem, eftersom ungdomarna riskerar att hamna i ett längre uppehåll trots att de kan vara motiverade att återgå till studier. KAA:s insatser kan då fungera som ett stöd under väntetiden, men ersätter inte den utbildning som ungdomen behöver.

Anpassat Komvux i Malmö

Upplevda styrkor	Utvecklingsområden
Jobbskolan fyller ett glapp mellan gymnasieskolan och arbetslivet. Individuell planering och praktik utifrån elevernas förutsättningar. Fungerande samarbete med Arbetsförmedlingen och anpassade gymnasieskolor.	Fler arbetsplatser med möjlighet till fortsatt anställning. Ojämn matchning och kunskap om målgruppen inom Praktikservice. Behov av närmare stöd ute på arbetsplatserna under praktikens inledning. Ettåriga arbetsmarknadsanställningar ger begränsad tid för att etablera sig.

Anpassat Komvux i Malmö omfattar tre verksamhetsdelar: Komvux som anpassad utbildning, anpassad SFI och Jobbskolan. Vid intervjutillfället hade verksamheten omkring 120 elever i olika åldrar, från unga vuxna till personer i pensionsåldern. Utbildningen riktar sig till personer med olika behov och förutsättningar. Vissa studerar några timmar i veckan parallellt med exempelvis daglig verksamhet, medan andra deltar i en mer sammanhållen utbildning. En viktig utgångspunkt är att studierna inte enbart ska ses som en förberedelse för arbetslivet, utan också som en möjlighet till fortsatt lärande, personlig utveckling och ökad självständighet.

Jobbskolan är den del av verksamheten som har tydligast koppling till övergången från anpassad gymnasieskola till arbetslivet. Utbildningen riktar sig till personer som vill arbeta men som ännu inte bedöms vara redo att gå vidare till Arbetsförmedlingens insatser. Det kan handla om ungdomar som behöver ytterligare tid för att utveckla grundläggande arbetslivsfärdigheter, få erfarenhet av arbetsplatser och bättre förstå vilka krav som ställs i arbetslivet. Jobbskolan fyller därmed en funktion för personer som riskerar att hamna mellan olika alternativ efter gymnasieskolan. De kan ha för omfattande stödbehov för att omedelbart gå vidare till arbetsmarknadsinriktade insatser, samtidigt som daglig verksamhet inte alltid upplevs som ett önskvärt nästa steg.

Vid intervjutillfället var 13 elever inskrivna på Jobbskolan. Utbildningen är tvåårig, men kan förlängas efter beslut av rektor. Eleverna läser orienteringskurser med inriktning mot bland annat arbetsliv, vardagsliv och digital kompetens. Undervisningen omfattar fyra tillfällen per vecka, två timmar åt gången. Varje elev har en mentor och individuella mål och delmål formuleras utifrån elevens förutsättningar. En central del av utbildningen är att eleverna ska få möjlighet att genomföra praktik och därigenom utveckla och pröva sin arbetsförmåga.

Praktikplatser ordnas huvudsakligen genom Malmö stads Praktikservice, men verksamheten tar även fram egna platser. Personalen deltar vid introduktioner, har kontakt med arbetsgivarna och försöker anpassa praktikens upplägg efter elevens behov. Målet är att eleverna successivt ska närma sig arbetsmarknaden och, när det är möjligt, gå vidare till en anställning. För andra kan nästa steg vara Samstart+ eller att gå vidare till daglig verksamhet. Personalen beskriver att några elever varje läsår går vidare till anställning, medan andra övergår till daglig verksamhet.

Samarbetet med Arbetsförmedlingen och Samstart beskrivs som en viktig del av verksamhetens arbete. Genom kontakterna kan ungdomar som ännu inte är redo för

Arbetsförmedlingens fortsatta insatser i stället få möjlighet att utvecklas inom Jobbskolan. Verksamheten har även kontakter med de anpassade gymnasieskolorna och erbjuder elever möjlighet att besöka och prova på undervisningen. Detta kan bidra till att övergången från gymnasieskolan blir mer förberedd och att eleverna får kännedom om vilka alternativ som finns efter avslutade studier.

En erfarenhet som lyfts i intervjun är att utvecklingen mot arbetslivet ofta tar längre tid än vad som tidigare har förutsatts. Intervjupersonerna beskriver hur vissa elever gör betydande framsteg först i 20–25-årsåldern eller senare. Det kan handla om ökad mognad och självständighet, men också om förmågan att förstå och hantera arbetslivets krav. Intervjupersonerna bedömer att det tvååriga upplägget är mer realistiskt än den ursprungliga tanken som innebar sex veckors undervisning följt av sex veckors praktik. Samtidigt framhålls betydelsen av att inte enbart bedöma elevernas utveckling utifrån om de får ett arbete direkt efter utbildningen. För vissa kan ett viktigt resultat vara att de får en tydligare bild av sina förutsättningar och hittar en fungerande väg vidare.

Den största utmaningen som framkommer i intervjun är svårigheten att hitta arbetsplatser där eleverna inte bara kan genomföra praktik, utan också ges möjlighet att utvecklas mot en anställning. Intervjupersonerna efterfrågar ett större ansvarstagande från Malmö stads egna förvaltningar. Kommunen är en stor arbetsgivare och borde enligt intervjupersonerna kunna erbjuda fler arbetsplatser och anpassade arbetsuppgifter för målgruppen. Problemet handlar därmed inte enbart om tillgången till praktikplatser, utan om möjligheten att skapa mer långsiktiga vägar till arbete.

Även stödet i samband med praktiken beskrivs som ett utvecklingsområde. Praktikservice har en viktig roll, men personalen upplever att kunskapen om målgruppen och kvaliteten på de praktikplatser som erbjuds varierar. I vissa fall saknas tillräcklig förståelse för vilket stöd eleven behöver. Man efterfrågar därför större möjligheter att ge stöd direkt på arbetsplatsen, exempelvis genom ett arbetssätt som liknar Supported Employment. En stödperson skulle då kunna finnas med under introduktionen, hjälpa eleven att lära sig arbetsuppgifterna och samtidigt stödja arbetsgivaren. Ett sådant arbetssätt bedöms kunna förbättra möjligheterna att praktiken leder vidare till arbete.

En annan fråga gäller längden på kommunala arbetsmarknadsanställningar. Intervjupersonerna är kritiska till att dessa ofta är begränsade till ett år. För personer som behöver lång tid för att lära sig arbetsuppgifter och etablera sig på en arbetsplats kan ett år vara otillräckligt. Personalen efterfrågar därför möjligheter till längre anställningsperioder, exempelvis två år, för personer med omfattande stödbehov.

Daglig verksamhet

Upplevda styrkor	Utvecklingsområden
Etablerat samarbete med de anpassade gymnasieskolorna. Informationsinsatser i skolorna kombinerat med individuella samtal. Bättre rustad verksamhet och fler arbetsinriktade verktyg.	Bättre samsyn mellan skolan och daglig verksamhet om vilket stöd eleven behöver och vad som kan erbjudas efter skolslut. Mer likvärdig och kontinuerlig samverkan med de anpassade gymnasieskolorna. Bättre balans mellan omsorg och arbetsinriktad utveckling. Undersöka behovet av ett mer riktat stöd från daglig verksamhet till anställning.

Daglig verksamhet inom funktionsstödsförvaltningen i Malmö erbjuder sysselsättning för personer som tillhör målgruppen för insatsen enligt LSS. Verksamheten omfattar olika former av aktiviteter och arbetsuppgifter, från mer omsorgsinriktad sysselsättning till arbetsnärmande verksamheter och enskilda placeringar på vanliga arbetsplatser.

Intervjupersonerna beskriver att daglig verksamhet under senare år har utvecklat ett tydligare arbetsmarknadsfokus. För omkring tio år sedan saknades enligt deras bedömning flera av de arbetssätt och verktyg som finns i dag. Bland annat har erfarenheterna från Make it Work bidragit till att utveckla rutiner och stöd för deltagare som vill närma sig arbete[17]. Samtidigt har förutsättningarna förändrats genom Samstart, där fler ungdomar med arbetsmarknadsförutsättningar kan få stöd direkt efter gymnasieskolan. Intervjupersonerna upplever att färre personer numera går från daglig verksamhet till arbete, men menar att detta delvis kan förklaras av att de ungdomar som står närmast arbetsmarknaden inte längre behöver ta vägen via daglig verksamhet.

Samarbetet med de anpassade gymnasieskolorna har pågått under många år och beskrivs som etablerat. Arbetskonsulenterna deltar bland annat på skolornas framtidsmässa och genomför informationsinsatser för elever som närmar sig studenten. Informationen anpassas efter elevernas förutsättningar och vilka alternativ som kan bli aktuella efter gymnasieskolan. För elever på nationella program handlar det ofta om att beskriva daglig verksamhet som ett möjligt alternativ om vägen via Samstart inte fungerar. För elever på individuella program ligger tyngdpunkten i större utsträckning på vilka möjligheter som finns inom daglig verksamhet. Utöver information i grupp erbjuds även individuella samtal.

En viktig del av arbetet handlar om att ge eleverna och deras anhöriga en mer nyanserad bild av daglig verksamhet. Intervjupersonerna upplever att verksamheten ibland förknippas med enklare sysselsättning och begränsade möjligheter till utveckling. För elever som har ambitioner att få ett vanligt arbete kan det därför vara svårt att acceptera daglig verksamhet som nästa steg. Arbetskonsulenterna försöker förmedla att insatsen också kan erbjuda arbetsinriktade aktiviteter och möjligheter att utvecklas över tid. De beskriver även att elever

[17] Make it work var ett samverkansprojekt 2020-2022 finansierat av Finsam i Malmö, med syfte att skapa en tydlig och hållbar väg från daglig verksamhet enligt LSS till lönearbete.

ibland rekommenderas att ansöka om daglig verksamhet parallellt med annan planering, för att det ska finnas ett alternativ om den tänkta vägen efter studenten inte fungerar.

Intervjupersonerna betonar att utvecklingen mot arbete kan ta lång tid för personer med intellektuell funktionsnedsättning. En ungdom som vid 18 eller 19 års ålder har svårt att möta arbetslivets krav kan flera år senare ha utvecklat större självständighet och arbetsförmåga. Daglig verksamhet kan därför fungera som en miljö där deltagarna får möjlighet att mogna och utvecklas i sin egen takt. Samtidigt framhålls betydelsen av att verksamheten inte blir en slutstation för personer som har förutsättningar att gå vidare. Det behöver finnas en tydlig tanke om hur deltagarnas förmågor kan utvecklas och vilka steg som kan vara aktuella på längre sikt.

En central fråga i intervjun gäller skillnaden mellan de förutsättningar som finns i anpassad gymnasieskola och det stöd som daglig verksamhet kan erbjuda. Skolan har ofta en tydlig struktur, hög personaltäthet och personal med särskild utbildning för målgruppen. Eleverna befinner sig dessutom i grupper som är relativt homogena när det gäller ålder och stödbehov. Inom daglig verksamhet kan deltagarna däremot ha mycket olika förutsättningar och vara i helt olika åldrar. En handledare kan exempelvis ansvara för sju till tio deltagare med skilda behov och mål.

Skillnaderna blir särskilt tydliga vid övergången från skolans arbetsplatsförlagda lärande till en placering inom daglig verksamhet. Intervjupersonerna beskriver situationer där en elev har fungerat väl under APL och därför bedömts kunna klara en enskild placering på en arbetsplats. När förutsättningarna undersöks närmare kan det emellertid visa sig att eleven haft kontinuerligt stöd av skolpersonal under praktiken. Ett sådant stöd kan vara svårt att erbjuda inom daglig verksamhet, där handledarna samtidigt ansvarar för flera deltagare. Det kan innebära att en planerad enskild placering inte är möjlig att genomföra. Intervjupersonerna beskriver hur detta ibland leder till besvikelse hos ungdomarna och deras anhöriga, som kan ha fått en annan bild av vilka möjligheter som finns efter studenten.

Samtidigt menar intervjupersonerna att både skolan och daglig verksamhet ibland har en alltför försiktig inställning till att ställa krav. De beskriver en kultur där personalen är mån om att uppmuntra och bekräfta ungdomarnas förmågor, men där det ibland saknas en tillräckligt realistisk bild av vad som krävs för att få och behålla ett arbete. Det kan exempelvis handla om att en ungdom har ett stort intresse för ett yrkesområde, men saknar de kunskaper eller färdigheter som arbetsuppgifterna kräver. Intervjupersonerna framhåller vikten av att inte ta ifrån ungdomarna deras motivation, men samtidigt tydliggöra vilka krav som ställs och vad som behöver utvecklas.

Denna problematik finns även inom daglig verksamhet. Intervjupersonerna beskriver att verksamhetens omsorgsuppdrag ibland kan innebära att deltagarna får för lite stimulans och för låga krav. Eftersom daglig verksamhet är en frivillig insats kan det också vara svårt att motivera deltagare att stanna kvar i arbetsuppgifter som upplevs som mindre intressanta eller krävande. Samtidigt kan just förmågan att hantera monotona arbetsuppgifter, passa tider och fullfölja en arbetsdag vara avgörande för möjligheterna att senare få ett arbete. Arbetskonsulenterna efterfrågar därför en bättre förmåga att identifiera vilken kravnivå som är lämplig för varje deltagare. Det handlar både om att undvika för höga krav och om att inte underskatta personer som har förutsättningar att utvecklas vidare.

Inom daglig verksamhet finns flera olika former av arbetsinriktade aktiviteter. Intervjupersonerna lyfter särskilt fram verksamheter som bedrivs på vanliga arbetsplatser,

exempelvis Plantagen och Bauhaus. Där får deltagarna möjlighet att utföra arbetsuppgifter i en miljö som i större utsträckning motsvarar förhållandena på arbetsmarknaden. Även enskilda placeringar hos arbetsgivare beskrivs som betydelsefulla. Vid intervjutillfället uppgavs att det fanns omkring 85 enskilda platser inom daglig verksamhet i Malmö. Samtidigt betonas att det inte räcker med att en arbetsgivare är positiv till att ta emot en deltagare. Det måste också finnas verkliga arbetsuppgifter som personen kan utföra. En placering som främst bygger på arbetsgivarens välvilja bedöms sällan vara en hållbar väg mot anställning.

En annan utvecklingsfråga gäller personalens kompetens. Handledare inom daglig verksamhet behöver ha kunskap om målgruppens funktionsnedsättningar och stödbehov, men också förstå vilka krav som ställs inom den bransch där deltagarna arbetar. Intervjupersonerna menar att denna kombination inte alltid finns i verksamheten. Som jämförelse nämns en IT-inriktad daglig verksamhet i Helsingborg där kompetens om funktionsnedsättningar kombineras med yrkeskunskap och kontakter inom IT-branschen. Enligt intervjupersonerna skulle ett liknande arbetssätt kunna förbättra möjligheterna att stödja deltagare som har förutsättningar att gå vidare mot arbete.

Intervjupersonerna efterfrågar också ett mer specialiserat arbetsmarknadsinriktat stöd för personer med intellektuell funktionsnedsättning. De hänvisar bland annat till arbetssätt i Stockholm där arbetsgivarnas verksamheter kartläggs för att identifiera arbetsuppgifter som skulle kunna utföras av personer med omfattande stödbehov. Resonemanget handlar om att inte enbart utgå från individens förmåga att anpassa sig till befintliga arbeten, utan också undersöka hur arbetsuppgifter kan organiseras på andra sätt. Samtidigt upplever intervjupersonerna att det i Malmö saknas en verksamhet med ett tillräckligt tydligt och specialiserat uppdrag att utveckla sådana möjligheter för målgruppen.

En särskild problematik gäller ungdomar som har omfattande stödbehov men som inte bedöms ha rätt till aktivitetsersättning från Försäkringskassan. Intervjupersonerna beskriver att denna grupp har blivit mer framträdande under senare år. Det kan handla om ungdomar som har svårt att klara arbetsmarknadens krav, men där arbetsförmågan ännu inte har prövats eller dokumenterats i tillräcklig utsträckning. De kan därför befinna sig i en situation där de varken har en fungerande väg till arbete eller en ekonomisk trygghet som motsvarar deras faktiska stödbehov. För vissa ungdomar kan detta innebära att de blir beroende av sina föräldrar eller behöver ansöka om ekonomiskt bistånd. Intervjupersonerna beskriver hur detta kan skapa ytterligare svårigheter om ungdomarna samtidigt förväntas stå till arbetsmarknadens förfogande, trots att de inte klarar de krav som ställs inom exempelvis Samstart. Här lyfts behovet av att bättre kunna identifiera och dokumentera deltagarnas arbetsförmåga. När Försäkringskassan är involverad och det finns en gemensam planering mot arbete upplever arbetskonsulenterna att det blir lättare att formulera krav och mål inom daglig verksamhet, exempelvis att successivt öka arbetstiden eller pröva nya arbetsuppgifter.

För att uppmuntra deltagande i daglig verksamhet enligt LSS betalar Malmö stad 20 kronor per närvarotimme, oberoende av utfört arbete. Habiliteringsersättningen är skattefri och påverkar i sig varken sjukersättning eller aktivitetsersättning. Det är oklart om ersättningen ska redovisas till socialtjänsten i Malmö och om den räknas av från ekonomiskt bistånd. En eventuell avräkning kan försvaga stimulansen att delta. När deltagandet upphör försvinner ersättningen, vilket kan göra det mindre ekonomiskt attraktivt att ta ett steg mot arbete, exempelvis via Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans rehabiliteringssamverkan.

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen

Upplevda styrkor	Utvecklingsområden
Etablerat samarbete mellan skolan och Arbetsförmedlingen. Kontaktpersoner på skolorna och förbättrad uppföljning av anmälningar. Individuell vägledning och möjlighet till fortsatt stöd efter gymnasiet.	Tidigare information, identifiering och anmälan av elever. Ökad samsyn mellan skolorna och Arbetsförmedlingen kring vilka elever som kan ta del av insatsen.

Elevhälsa och samordning är en avdelning inom Malmö stads gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltning. Avdelningen har både samordnande och specialistinriktade uppdrag inom elevhälsan. Den arbetar bland annat med att stärka likvärdigheten mellan gymnasieskolorna, samordna olika elevhälsoprofessioner och att ge stöd till elever med särskilda behov. Avdelningen ansvarar även för mottagandet till anpassad gymnasieskola och har funktioner som stödjer samverkan mellan skolan och andra aktörer, exempelvis Arbetsförmedlingen genom samstart.

Studie- och yrkesvägledaren inom Elevhälsa och samordning beskriver sin roll i Samstart som en resurs och länk mellan skolan, Arbetsförmedlingen och kommunen. Uppdraget handlar dels om att stödja skolorna i arbetet med Samstart, dels om att informera och vägleda ungdomar. Kontakten kan fortsätta även efter gymnasiet när en ungdom behöver stöd för att komma vidare mot arbete eller studier. En viktig tanke i arbetet är att skapa en röd tråd över gymnasieavslutet, så att stödet inte upphör abrupt när eleven lämnar skolan.

Samstart omfattar en bredare målgrupp än elever från anpassad gymnasieskola. I det underlag som verksamheten själv arbetat med fanns 133 ungdomar inskrivna, varav omkring 15 procent kom från anpassad gymnasieskola. De största grupperna kom i stället från yrkesprogram och introduktionsprogram. Från verksamhetens perspektiv är det inte skolformen i sig som är avgörande, utan om eleven har behov av det stöd som Samstart kan erbjuda.

En viktig del i arbetet med Samstart är att tidigt identifiera elever som kan vara aktuella för insatsen och anmäla dem i god tid före insatsen. Erfarenheten är att detta fungerar olika mellan skolorna. Under föregående läsår kom en relativt stor mängd anmälningar först under våren, vilket minskar tiden för Arbetsförmedlingen att lära känna eleven och planera inför gymnasieavslutet. Ambitionen är därför att eleverna i större utsträckning ska anmälas redan under hösten, gärna senast i slutet av oktober. Inför det aktuella läsåret har skolledare och kontaktpersoner samlats till en gemensam uppstartsdag där vikten av tidiga anmälningar betonats.

Intervjun visar samtidigt på en gränsyta mellan skolornas och Arbetsförmedlingens uppdrag. När en elev anmäls gör Arbetsförmedlingen en bedömning av om eleven uppfyller förutsättningarna för att ta del av insatsen. Från skolornas sida finns enligt studie- och yrkesvägledaren en önskan om att fler av de ungdomar som anmäls ska kunna få stöd inom Samstart. Samtidigt är det Arbetsförmedlingen som gör bedömningen utifrån sina kriterier. Studie- och yrkesvägledaren beskriver att hon själv inte har full insyn i hur bedömningarna görs i de enskilda ärendena. Här finns därför ett behov av fortsatt dialog och ökad förståelse

mellan skolan och Arbetsförmedlingen kring vilka elever som kan vara aktuella för insatsen och vilket underlag som behövs.

Det finns också elever som riskerar att inte identifieras. I intervjun lyfts att vissa elever på nationella program kan klara gymnasiet med omfattande stöd från skolan, men få betydligt svårare förutsättningar när stödet försvinner efter studenten. Särskilt nämns erfarenheten att vissa flickor kan gå under radarn. Mot den bakgrunden finns det skäl att informera om Samstart tidigare under gymnasiet och inte enbart under det sista året.

Samarbetet med Arbetsförmedlingen beskrivs överlag som väl fungerande. Studie- och yrkesvägledaren har deltagit i återkommande teammöten tillsammans med arbetsförmedlare och SIUS-konsulenter, där både enskilda ungdomar och mer övergripande frågor har kunnat diskuteras. Arbetsförmedlingen använder också studie- och yrkesvägledarens kompetens direkt när frågor om studier och vägledning uppstår.

På gymnasieskolorna finns särskilda kontaktpersoner för Samstart. En förändring som har förbättrat möjligheten till uppföljning är att Elevhälsa och samordning numera får kopia på de anmälningar som skickas till Arbetsförmedlingen. Det gör det möjligt att tidigare uppmärksamma om få eller inga elever anmäls från en viss skola och därefter ta kontakt. Studie- och yrkesvägledaren ser samtidigt ett behov av att tillsammans med Arbetsförmedlingen komma ut mer till skolornas elevhälsoteam och annan personal för att informera om Samstart och vilka elever som kan vara aktuella.

Sammanfattande diskussion

Syftet med denna rapport har varit att samla kunskap och ge en aktuell bild av utmaningar och möjligheter för elever från anpassad gymnasieskola att etablera sig på arbetsmarknaden. Rapporten har också haft som ambition att fungera som ett diskussionsunderlag för nätverket för anpassat gymnasium i Malmö.

Vissa av de utmaningar som framkommit genom intervjuerna rör större strukturella utmaningar där det lokala nätverkets möjligheter att påverka är begränsade. Ett exempel är ersättningssystemens utformning. Samtidigt finns det frågor som är mer konkreta som handlar om samverkan och hur planeringen inför övergången från skola till arbetsliv kan förbättras.

En övergripande slutsats är att målgruppens etablering på arbetsmarknaden för många är en process som tar flera år. En av intervjupersonerna beskrev det som att processen ofta är zickzackartad. För vissa elever är steget till arbete relativt nära, medan andra behöver flera år inom exempelvis Jobbskolan, daglig verksamhet och andra insatser innan individen är redo för ett arbete. Skolverkets statistik är förenlig med den bilden, eftersom andelarna i olika sysselsättningskategorier förändras mellan uppföljningarna. Återkommande behov som lyfts i materialet är tid, kontinuitet, nära stöd, smidiga övergångar mellan insatser och arbetsgivare som inser värdet av målgruppens resurser och som kan tillhandhålla adekvata anpassningar på arbetsplatserna.

Intervjuerna visar att det finns flera etablerade insatser för målgruppen. Samstart har skapat en strukturerad kontakt och samarbete mellan skola och Arbetsförmedlingen. Det nya ESF-finansierade projektet Samstart+ bygger vidare på detta arbete. Jobbskolan erbjuder insatser för elever som ytterligare behöver rustas för arbetsmarknaden och daglig verksamhet har de senaste åren utvecklat ett tydligare arbetsmarknadsinriktat arbete. En viktig utmaning förefaller vara att få de olika delarna att bilda en sammanhängande process.

APL är en central del av elevernas förberedelser inför arbetslivet. Intervjuerna förstärker bilden av att det är svårt att hitta lämpliga platser och pekar på behovet av ett mer samordnat arbete för att säkra tillgången. Det behövs också fungerande handledarstöd och bättre möjligheter att gå från praktik till anställning. I en nationell kartläggning som genomfördes 2021 framkom att en betydande andel av eleverna i anpassad gymnasieskola hade omfattande frånvaro[18]. En tredjedel av eleverna i dåvarande gymnasiesärskolan hade en total frånvaro på minst 15 procent på höstterminen 2020. Kartläggningen har några år på nacken och författaren till denna rapport har inte hittat några uppgifter som rör Malmö 2026, däremot bekräftar intervjuerna problembilden kring hög frånvaro. Övergången till ett arbetsliv med krav på regelbunden närvaro, punktlighet och uthållighet kommer bli mer utmanande för de elever som inte lagt den grunden under skoltiden.

Intervjuerna pekar också på behovet av att de arbetsmarknadsinriktade insatserna i högre grad tar hänsyn till att målgruppen ofta behöver längre tid. Ett konkret exempel gäller de kommunala arbetsmarknadsanställningarna. Tidigare fanns möjlighet till två års anställning, medan anställningstiden i dag normalt är ett år. I flera intervjuer beskrivs ett år

[18] Skolverket (2021). Nationell kartläggning av elevfrånvaro. De obligatoriska skolformerna samt gymnasie- och gymnasiesärskolan. Rapport 2021:10. Skolverket.

som kort för personer som behöver lång tid för att lära sig arbetsuppgifter, bli trygga på en arbetsplats och successivt utveckla sin arbetsförmåga.

Flera intervjuer pekar på att utmaningen inte enbart handlar om att förbereda individen bättre, utan också om att skapa arbetsplatser och arbetsuppgifter som fungerar för målgruppen. Det lyfts fram att Malmö stad som en stor arbetsgivare skulle kunna ha en särskild betydelse i detta arbete. Det kan handla om att identifiera arbetsuppgifter som kan anpassas, skapa fler praktikplatser med en realistisk möjlighet till fortsatt arbete och utveckla stöd som finns kvar även när personen lämnar skolan eller en insats. Erfarenheterna från intervjuerna talar för att stöd till arbetsgivaren kan vara minst lika viktigt som stöd till den enskilde.

Elevernas process mot att etablera sig på arbetsmarknaden är i högsta grad en laginsats. Samtidigt finns det en utmaning i att bedöma resultatet av det gemensamma arbetet. För läsåret 2024/2025 hade 91% en planerad sysselsättning efter avslutad utbildning i Malmö. Det är en hög siffra men det säger samtidigt inget om var eleverna befinner sig några månader eller år efter avslutad utbildning. Ett möjligt sätt att utveckla uppföljningen skulle kunna vara att med viss regelbundenhet begära ett motsvarande särskilt statistikunderlag från Skolverket som det som tagits fram till denna rapport. Genom att följa andelen tidigare elever som ett respektive tre år efter avslutad utbildning återfinns i arbete, studier, daglig verksamhet eller saknar känd sysselsättning skulle nätverket över tid kunna få en gemensam bild av utvecklingen i Malmö.

En grupp där det finns mindre information är de ungdomar som inte återfinns i arbete, studier eller daglig verksamhet efter avslutad utbildning. I Skolverkets särskilda underlag för Malmö tillhörde 23 av 79 ungdomar från nationella program denna kategori ett år efter skolan, vilket motsvarar 29 procent. Uppgifterna avser avgångskullarna 2020–2022 sammantaget. Det behöver inte innebära att ungdomarna saknar aktivitet eller stöd, men underlaget ger ingen närmare bild av deras situation. En fortsatt fördjupning skulle kunna ge en tydligare bild av dessa ungdomars situation och om det finns behov av ytterligare stöd efter skolan.

Referenser

Arbetsförmedlingen (2023). *Förbättrad uppföljning av skolsamverkan för unga med funktionsnedsättning. Förslag på utveckling av Arbetsförmedlingens uppföljning*.

Arbetsförmedlingen (u.å.-a). *Från skola till arbetsliv för unga med funktionsnedsättning*. Arbetsförmedlingens webbplats.

Arbetsförmedlingen (u.å.-b). *Samstart ökar möjligheterna för unga med funktionsnedsättning*. Arbetsförmedlingens webbplats.

Arbetsförmedlingen (u.å.-c). *Skolsamverkan enligt samstartmodellen*. Arbetsförmedlingens webbplats.

Carlsson, M., Eriksson, S. och Rooth, D-O. (2026). *Arbetsliv för alla? En ESO-rapport om arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning*. ESO 2026:4. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi.

Forte (2021). *Tillgängligt arbetsliv – Möjligheten till arbete för personer med funktionsnedsättning*.

Malmö stad, Arbetsmarknads- och socialnämnden (2023–2025). *Årsanalyser 2023, 2024 och 2025*.

Malmö stad, Funktionsstödsnämnden (2023–2025). *Årsanalyser 2023, 2024 och 2025*.

Malmö stad, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (2023–2025). *Årsanalyser 2023, 2024 och 2025*.

Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet (2026). *Fler elever i anpassad gymnasieskola ska komma ut i arbetslivet*. Pressmeddelande, 31 augusti 2026.

Riksrevisionen (2025). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning*. RiR 2025:20.

Skolverket (2021). *Nationell kartläggning av elevfrånvaro. De obligatoriska skolformerna samt gymnasie- och gymnasiesärskolan*. Rapport 2021:10.

Skolverket (2022). *Arbete, studier och daglig verksamhet efter gymnasiesärskolan*.

Skolverket (2023). *Sysselsättning efter avslutad anpassad gymnasieskola. Sysselsättning hösten 2020 och 2021*.

Skolverket (2024). *Sysselsättning efter avslutad anpassad gymnasieskola. Sysselsättning hösten 2020, 2021 och 2022*.

Skolverket (2025). *Elever i anpassade gymnasieskolan – läsåret 2024/25*. Beskrivande statistik.

Skolverket (2025). *Sysselsättning efter avslutad anpassad gymnasieskola. Sysselsättning hösten 2023*.

Skolverket (2026). *Sysselsättning efter avslutad anpassad gymnasieskola – sysselsättning hösten 2024*

Skolverket (2026). Opublicerat statistikunderlag till Samordningsförbundet Finsam i Malmö avseende sysselsättning efter anpassad gymnasieskola för avgångskullarna 2020–2022.

Skolverket (2026). *Elever i anpassade gymnasieskolan – läsåret 2025/26*

SOU 2024:74. *Fler vägar till arbetslivet*.

Sveriges Kommuner och Regioner (2026). *Stärk vägen till arbete för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism*.

Tideman, M., Nyman, C. och Taubner, H. (2024). *Att få och behålla ett arbete: Hållbarhet i arbetslivet för personer med intellektuell funktionsnedsättning*. Försäkringskassan, Forskarrapport 2024:2.

Författningar

Förordning (2022:811) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Skollag (2010:800).